

Millî Mecmua

Nuran ÖZLÜK*

Millî Mecmua, Cumhuriyetin ilanından iki gün sonra 1 Kasım 1923'te sahibi ve mesul müdürü Mehmet Mesih (Akyiğit) tarafından çıkarılmaya başlanmış ve Eylül 1933'e kadar yayın hayatına devam etmiştir. Kapak hariç 16 sayfalık bir hacme sahip olan dergi (140. ve 141. sayılar kapaksız ve 8 sayfa), 7 Ağustos 1924 (7 Ağustos 1340) tarihine kadar 15 günde bir, bu tarihten 15 Kasım 1928 (15 Teşrinisani 1928)'e kadar her ayın birinde ve on beşinde olmak üzere toplam 114 nüsha çıkmıştır.

Harf inkılâbına rastlayan 1 Kasım 1928 tarihli 113. nüshada derginin serlevhasıyla bazı yazar ve şair isimleri, birkaç tane de şiir Latin harfleriyle yazılmışken, 15 Kasım 1928 tarihli 114. nüshada Mehmet Mesih tarafından kaleme alınan "Muhasebe" Latin harfleriyle, yine aynı şahsa ait olan bir şiir, bu yazının tam ortasında Arap harfleriyle yazılmıştır.

Bir geçiş, alışma ve alıştırma süreci yaşayan dergi üç buçuk ay yani 1 Mart 1929 tarihine kadar yayımlanmamıştır. Bu tarihten sonra yani 115. sayıdan itibaren tamamı Latin harfleriyle çıkan derginin daha önceleri 23x30,5 cm olan ebadı 20,5x28,5 cm'ye düşmüş, yavaş yavaş basımında aksaklıklar görülmeye başlamış ve kapağında bulunan "Her ayın birinci ve on beşinci günleri çıkar" ibaresine rağmen bu periyodun uygulanmasında başarı gösterilememiştir.

Dergi, 1 Şubat 1931 tarihli 123. sayısına kadar tek nüsha hâlinde yayımlanırken 124. ve 125. sayılar birlikte, 129. sayıya kadar tekrar tek sayı, 130-131 yine birlikte yayımlanmıştır. Derginin 130-131, 132-133, 134-135, 136-137, 138-139, 140-141, 142-143 ve 144-145. sayılarının serlevhası bu sefer "Ayda iki nüsha çıkar" şeklinde değiştirilmiş olmasına rağmen bunda da istikrar sağlanamamıştır. Dergi, nihayet Eylül 1933 tarihinde 144-145. sayılarını neşrettikten sonra kapanmıştır.

Tamamı İstanbul'dan idare edilen ve burada basılan dergi, yayım hayatı boyunca sık sık idarehane ve matbaa değiştirmiştir. Derginin idarehaneleri -sırasıyla-: 1-21. sayılar Bâb-ı Âli Caddesi'ndeki Vakit Matbaası'na muttasıl köşe başında 1 numaralı daire-i mahsusada; 22-34. sayılar Bâb-ı Âli Caddesi'ndeki Vakit Matbaası'na muttasıl kö-

* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi.

şe başında numara 2'de; 35-36. sayılar Bâb-ı Âli Caddesi'nde Orhan Bey Hanı'nda 1. kat numara 9'da; 37-42. sayılar Bâb-ı Âli Caddesi'nde Orhan Bey Hanı'nda 2. katta; 43. sayı Anadolu Ajansı'nın Orhan Bey Hanı'nı isticarı sebebiyle Bâb-ı Âli Caddesi'nde Resne Fotoğrafhanesi karşısındaki Minber Matbaası üzerinde; 44. sayı Anadolu Ajansı'nın Orhan Bey Hanı'nı isticarı sebebiyle Bâb-ı Âli Caddesi'nde İkdam Yurdu ittisalindeki binada; 44-112. sayılar Bâb-ı Âli Caddesi'nde İkdam Yurdu ittisalindeki binadaki daire-i mahsusada; 113, 114. sayılar Ankara Caddesi'nde İkdam Yurdu yanındaki yapıdaki daire-i mahsusada, 115-118. sayılar Ankara Caddesi'nde İkdam Yurdu yanındaki binada 2. katta; 119. sayı Yeni Postahane yanında Sadıkiye Hanı Numara 14'te; 120-121. sayılar Yeni Postahane yanında Sadıkiye Hanı Numara 13'te; 122-135. sayılar Ankara Caddesi'nde Feyzi Ahmet Hanı'nın üst katında; 136-145. sayılar Ankara Caddesi'nde Vilayet Camisi karşısında Numara 53'te bulunurken derginin basımı sırasında değiştirilen matbaalar ise sırasıyla şunlardır: 1-17. sayılar Evkaf-ı İslamiye Matbaası, 18. sayı Matbaa-yı Amire, 19-77 sayılar Matbaa-yı Bahriye, 78. ve 79. sayılar Letafet Matbaası, 80-82. sayılar Sebat Matbaası, 83-87. sayılar İstanbul İkdam Matbaası, 88 ve 89. sayılar Anadolu Matbaası, 90-104. sayılar İstanbul İkdam Matbaası, 105. sayı Halk Matbaası, 106. sayı Servicen Matbaası, 107-110. sayılar İstanbul Vilayet Matbaası, 111. sayı İstanbul İkdam Matbaası, 112-114. sayılar Marifet Matbaası, 115 ve 116. sayılar Kader Matbaası, 117. sayı Gutenberg Matbaası, 118-123. sayılar Orhaniye Matbaası, 124 ve 125. sayılar İstanbul Numune Matbaası ve 126-145. sayılar Millî Mecmua Matbaası.

Dergi 1 Kasım 1923'ten 1 Mart 1929'a kadar 115 sayı boyunca 10 kuruşa, 116. sayıdan sonra (1 Teşrinisani 1929) 15 kuruşa, 136-137. (Haziran 1932) sayılardan itibaren de 20 kuruşa satışa sunulurken 142-143 (Temmuz 1933), 144-145. (Eylül 1933) sayılarda fiyat indirilmiş ve dergi tekrar 15 kuruştan satılmıştır.

Millî Mecmua, serlevhasında yazıldığı gibi ilmî, edebî, iktisadî ve fennî sahalarda yayımını sürdürmüş, yazar kadrosunda akademisyenlere ve çeşitli sanat dallarının önde gelen isimlerine yer vererek fikrî alanda ciddi yayımlar yapmıştır. Bu akademik ve sanatçı yazar kadrosunda yer alan başlıca muharrirler şunlardır: Darülfünun Ruhiyat Muallimi Mustafa Şekip (Tunç), Darülfünun Felsefe Tarihi Muallimi Mehmet Emin (Erişirgil), Darülfünun Mantık Müderrisi Halil Nimetullah (Öztürk), Darülfünun Batı Edebiyatı Tarihi Müderrisi Yusuf Şerif (Kılıçel), Darülfünun Türk Edebiyatı Müderrisi M. Fuad (Köprülü), Türk Dinleri ve Mezhepleri Tarihi Muallimi Y. Ziya, Terbiye Müderrisi Mehmet Ali (Aynî), Darülfünun Müderrislerinden Mehmet İzzet, M. Şemsettin, Necmettin Sadık (Sadak), Amelî Hayat Mektebi Muallimi Osman, Tedris Usulü Muallimi E. Hamdi, İstanbul Lisesi Muallimi Hasan Âlî (Yücel), Darülelhan Müdürü Musa Süreyya, Kırklareli Halk Musikisi Cemiyeti Başkanı ve Muallimi Vahit, Heykeltraş Âli Nejat, Ressam Avni Lifij.

Millî Mecmua'nın yayım hayatına atıldığı tarihin altı yüz yıllık Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıldığı ve yerine Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurulduğu döneme rastlaması bir tesadüf değildir. Yetişmiş beyin gücünü ve aydınlarının önemli bir kısmını uzun yıllar cephelerde yitiren bir milletten geriye kalan fikir adamlarına düşen görevlerin önemi ve güçlüğü ortadadır. *Millî Mecmua*, bu yazar kadrosuyla yeni kurulacak olan devlete fikrî alanda yol göstermeyi ve genç nesli yetiştirmeyi hedeflemiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun milliyetçilik hareketleriyle içten ve dıştan sarsılarak yıkılması ve Türk milletinin kendi kaderiyle baş başa kalması, muasır bir millet olabilmek için köklü bir milli kültüre dayanmak zaruretini doğurmuş ve dolayısıyla milliyetçiliği en büyük siyasî prensip hâline getirmişti. Batılılaşma ve modernleşme yolunda bir millileşme fikri etrafında teşekkül eden bu fikir cereyanında *Milli Mecmua* yazarları, "Edebiyatta Millî Ruh", "Millî Hayata Dair", "Asrileşmek ve Millileşmek", "Millî İrfanın Menbaları" gibi pek çok yazıyla millî duyguları güçlendirmiş ve millileşme ülküsüne hizmet etmişlerdir.

İlk sayıda derginin yayımlanma sebebi, Yahya Saim'in (Ozanoğlu) "Edebiyata Dair Bir Münakaşa" isimli yazısında açıklanır. Biri *Milli Mecmua*'nın sahibi olan iki gencin hararetli konuşmalarını aktaran yazıda; ikinci gencin *Fağfur*, *Dergâh* ve *Yeni Mecmua*'nın yanında bir de *Milli Mecmua*'nın çıkmasının lüzumsuzluğundan, muharrirlerin ve şairlerin yaptıkları işlerin boş ve anlamsızlığından bahsetmesi üzerine *Milli Mecmua*'nın sahibi olan gencin verdiği cevap, dönemin aydınlarının muasırları olan yazar ve şairlere bakışımı da aktarmaktadır: "İddia edebilirim ki *Türk Yurdu*'nun, *Yeni Mecmua*'nın açtığı yol muzaffer Anadolu'yu doğurdu. Çünkü mütarekeden sonra bu memleket şairleri de, muharrirleri de, âlimleri de siyaset adamları da kalemlerini kılıcın mukadderatına bağlamış; İnönü, Sakarya, İzmir, İstanbul ve Lozan Konferansı zaferlerini hazırlamaya çalışmışlardır. Bunun için bazen bir muharrir, bazen bir muallim, bazen bir ihtilâlcî, bazen bir memur ve bazen bir zabıt kıyafetine giren ve yüz elli senedir istihlâs ve istikbal için çalışan Türk milletinin bağrında ve kendi sahasında vicdanının ilhamıyla istikbaline uçup giden şaire ne ile meşgulsünüz demeye hakkınız yoktur."¹

Yine aynı gencin ağzından *Milli Mecmua*'nın yayım ilkesini de öğrenmiş oluruz: "Mecmuamızın takip edeceği mesleğe gelince o ancak faziletin açtığı yol üzerinde medenî milletlerin eserine ikfa ederek yürüyecek ve mefkûreci gençliğin ifadesi olmayacağı çalışacaktır. Bunlardan dolayı insanlığını bilen her fert gibi vakurdur. Lisanımızın üstatları olan edebiyat adamlarından ve şairlerden eserlerini yazmak suretiyle vazifesini yapmaktan başka bir şey talep etmeye hakkımız yoktur."² *Yeni Mecmua*'nın ace mi bir taklidi olarak görülmesini soğukkanlılıkla karşılayan dergi, yayım amacını çeşitli vesilelerle gündeme getirir.

Milli Mecmua Türk Ocaklarıyla ilgili sanatsal ve kültürel haberleri düzenli olarak okuyucusuna ulaştırır. Mehmet Mesih'in Hamdullah Suphi'yle (Tanrıöver) yaptığı "Türk Ocaklarının Vazifesi Henüz Bitmemiştir" başlıklı mülâkat, Türk Ocağında Mustafa Şekip'in "Milliyetçilik Mefhumunun Tahlili" isimli muhasebe, Necmettin Sadık'ın "Ziya Beyin Felsefi Hayatı" üzerine verdiği konferans, çeşitli konserler ve yapılan balolar derginin çeşitli sayılarında karşımıza çıkar. Ayrıca Türk Ocaklarının işlevi de Mehmet Mesih tarafından muhasebeler şeklinde arka arkaya yazılan "Türk Ocakları", "Türk Ocakları ve Vazifeleri" isimli yazılarla dile getirilir.

Derginin sohbet yazıları (muhasebe) ağırlıklı olarak Mustafa Şekip, Hasan Âli ve Mehmet Mesih tarafından yazılmıştır. Diğer muhasebelerin imzaları ise Yahya Saim, Mehmet Emin, Mehmet Halit (Bayrı), Necmettin Sadık, İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Şa-

1 Yahya Saim, "Edebiyata Dair Bir Münakaşa", *Milli Mecmua*, 1 Teşrinisani 1339. c. I, sy. 1, s. 2.

2 A.g.y., s. 2.

kir Hazım, Reşat Şemsettin, Avni Lifij, Ertuğrul Muhlis ve Y. Ziya'ya aittir; konularını da genellikle dönemin aktüel meseleleri teşkil eder. Mehmet Mesih'in "Yeni Matbuat Kanunu", Mustafa Şekip'in "Elifba İnkılâbı", Mehmet Halit'in "Bursa Hadisesi" vb. yazıları bu konuda örnek olarak verilebilir.

Millî Mecmua, sütunlarını sanatın çeşitli şubelerini içine alan yazılarıyla doldurur ve edebiyattan musikiye, resimden mimariye kadar pek çok konuyu alanında yetkin muharrirlerin kaleminden okuyucusuna ulaştırır.

"Bediiyat" ve "Bediiyat Muhasebeleri" başlığı altında üzerinde en fazla durulan konu sanat ve güzelliştir. Bu konuda ön plânda yer alan şahsiyetler ve yazıları şunlardır:

Hasan Âli: "Sanat Nedir?", "Sanat ve Güzellik", "Sanatta Vahdet ve Tenevvi", "Muh-telif Sanat Şubelerinde Vahdet", "Kimler Sanatkârdır?", "Bedî Hads".

Cemil Sena (Ongun): "Güzele Dair", "Sanatın Gayesi ve Güzeli", "Güzel Fikrinin Te-kamülü", "Kant ve Seleflerinde Güzeli", "Sanatın Menşei Hakkında", "Güzeli ve Zevk".

Derginin neşri sırasında ağırlık verilen konulardan biri de musikidir. Bu husustaki yazıların ve E. Borrel'den tercüme edilen pek çoğu Kösemihalzade Mahmut Ragıp'a aittir. M. Ragıp'ın "Modern Musiki Nedir?", "Musiki ve Cumhuriyet", "Son Musiki İşleri-miz Karşısında Maarif Vekilimiz", "Mektep Musiki Tedrisatımız", "Mısır'da Modern Mu-siki", "Japonya'da Modern Musiki", "İran'da Modern Musiki", "Musiki ve Para", "Musiki Teşkilatımız", "Musiki Halkıyatı", "Yeni Musiki Neşriyatımız ve İstilahlar Meselesi", "Musikide Milliyet Olabilir mi?", "Eski Askerî Mızıkalarımız ve Asır Orkestrası", "Musiki, Çocuk ve Ana Baba", "Darüleytamlar ve Musiki İstikbalimiz", "Umumî Musikî Bilgi-leri", "Bey Böyrek Destanının Türküleri", "Çeyrek Sesler", "Kurun-ı Vusta Avrupa Musi-kisi", "Son Musiki İcraatımız", "Yeni Müzikoloji Cereyanları", "Asya Merkezlerinde Mo-dern Musiki", "Yeni Sistem Türkçe Nota Okuyuşu", "Türk Sazları ve Musiki Terakkisi", "Polifonik Türkülerimiz Meselesi", "Memleketimizdeki Musiki Nevileri", "Türk Musiki-si", "Kemanda Vîrtüözlük", "6 ilâ 8 Yaşındaki Çocuklara Piyano Dersi Vermeye Ait Bir-kaç Tavsiye", "Türk Sazları ve Musiki Terakkisi", "Ecnebî Memleketlerdeki Musiki Tale-beleri" başlıklı yazılarının yanında Vahit Lütfü'nün "Polifonik Musikilerimiz" ve "Poli-fonik Musikilerimiz Halk Armoni ve Kontrapuanları", Halil Bedî'nin (Yönetken) "Mu-sikide Sanatkâr Kimdir?"; Safvet Örfî'nin (Betün) "Musiki ve Hayat", "Musiki ve Allah"; Musa Süreyya'nın "Garp Musikisinde Şark Nağmeleri" ve Habil Âdem'in (Pelister) "Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz" yazılarını da saymak mümkündür.

Mahmut Ragıp musikide öne çıkan şahıslar hakkında da bilgi vermiştir: "Kemanî İzzet Nezih Bey", "Çellist Cemil Arif", "Johann Sebastian Bach", "Heandel", "Motzart", "Haydn", "Henry Marteau" gibi. Dergide memlekette musiki ile ilgili yürütülen diğer faaliyetlerden de bahsedilir. Örneğin müdürlüğünü Ali Rıza'nın yaptığı Terakki-i Mu-siki Dershanesi'nin reklâmı, "Edipler Konseri" başlığıyla viyolonist İzzet Nezih'in de katılacağı bir konser verileceği, ilk Millî Opera Cemiyetinin teşekkül müsaadesinin alındığını bildiren haberler sıcağı sıcağına okuyucuya bildirilir.

"Sanayi-i Nefise" başlığı altında Nurettin İbrahim'in "Türklerde Çini ve Çinicilik", "Anadolu'da Selçuk Sanatı", "Selçukî ve Osmanlı Çinileri İşçiliği", "Selçukî ve Osmanlı Düz Çini İşçiliği", "Selçukî ve Osmanlı Kakma Çini İşçiliği"; Ahmet Süheyl'in (Ünver) "Tarihimizde Lale Merakı", "Türk Çinilerinde Lale Tezyinatı", "Aynalı Kavak Kasrı", "Am-

ca Hüseyin Paşa Yalısı", "Eminönü'nde Bir Kasır", "Türk Tavanları", "Sinan Devrinde Tezyinî Usul", "Eski Türk Evinde Ocak", "Şark Odası", "Türk Evi"; Şehabeddin'in "Türk Nakış Tarihinde Mevleviler", "11. Asr-ı Hicride Türk Sedefçiliği"; Abdülbaki'nin (Gölpınarlı) "Sanatkâr Mevleviler"; Rifat Osman'ın (Yarar) "Edirne Abideleri: Edirne'nin Türk Evleri", "Edirne Nehirleri", "İncili Köşk'ün Resmi Hakkında Tetkikat"; Ahmet Refik'in "Topkapı Sarayı'nda: İncili Köşk", "Büyük Türklerden Mimar Koca Sinan'ın İrtihalinin 339. Sene-i Devriyesi Münasebetiyle" adlı yazıları en çok dikkati çekenlerdir.

Mimarlarımızdan Kemalettin'in ölümü üzerine Mehmet Mesih'in "Nihayet Mimar Kemalettin'i de Kaybettik" yazısı yayımlanır. Çini fabrikasının Çinicilik Mektebi olarak kullanılacağı haberini okurlarıyla paylaşan dergi, millî sanatlarımızdan birine gösterilen ilgi karşısında hükümeti tebrik eder ve muvaffakiyetler temenni eder.

Sanatın bir başka dalı olan resimle ilgili sütunların imzası Şehabeddin'e aittir. Şehabeddin'in Türk Ressamları yazı dizisinde "İbrahim Paşa", "Seyyid Bey", "Nami Dede", "Sait Efendi", "Arif Paşa", "Nuri Paşa", "Yusuf Ziya Paşa", "Hüsni Yusuf Bey", "Zekai Paşa", "Ahmet Paşa", "Tevfik Paşa" tanıtılmıştır. Mehmet Mesih, H. Avni Lifij'in ölümünün ardından ressamın adını taşıyan yazısını neşretmiştir. Ayrıca M. M. imzalı "Türk Sanayi-i Nefise Derneği Resim Sergisi" vb. başlıklı yazılardaki amaç da dönemin resim sergileriyle ilgili haberlerle okuyucuyu bilgilendirmektir.

Edebiyat, *Milli Mecmua*'nın sütunlarını renklendiren bir başka en önemli sanat dalıdır. Roman, hikâye, tiyatro, şiir, masal gibi edebî nevilerin pek çoğuna sayfalarını ayıran dergide gerek yazar ve şairlerin kendi eserleri, gerekse Alman, Fransız, İngiliz, Rus, İtalyan, Hint, Japon, Çin edebiyatlarından tercümelerle derginin edebî sütunları hareketlenmiş ve zenginleşmiştir.

Derginin "Edebiyat Tarihi" başlıklı yazılarında çoğunlukla birtakım şairlerin hayatları ve eserleri üzerinde durulmuştur. Bu yazıların hepsi aşağıya alınmıştır:

Mehmet Halit: "Necati", "Rasih", "Muhiti", "Cevri", "Aşık Esrari", "Adem Dede", "Sehi ve Eseri", "Derviş Mehmet", "Hüdai'nin Şiiri", "Hüdai'nin Felsefesi", "Tezkireler ve Tezkire-nüvisler"; Saadettin Nüzhet (Ergun) "Ecri", "Hasan Oğlu ve Yeni Bir Gazeli", "Ruhi Bey Baba", "Şair Ayaşlı Şakir", "Türk Edebiyatı Tesiri Altında Kalan Ermeni Şairleri"; M. Şakir (Ülkütaşır) "Üç Bektaşî Şairi: Yesari, Bürhani, Rasim", "Gevheri'nin Basılmamış Şiirleri"; Köprülüzade Mehmet Fuat "Edirneli Güftü", "Hekim Şifai", "Sultan Velet"; Osman "Yunus'un Asıl Adı Sait Hatta Sadettin'dir."

"Edebiyat Musahabesi" veya "Edebî Musahabeler" başlığı altında bazen geçmişe bazen de halihazıra yönelik neşredilen çeşitli yazılar ve müellifleri ise şunlardır: Mehmet Halit "Tarih ve Edebiyat", "Cami'ün-Nezair"; Saadettin Nüzhet "Edip Harabi"; Hasan Âli "Servet-i Fünun", "Yine Servet-i Fünun"; Sabih İzzet "Şiirin İnhitatu"; Enver Şazi "Oscar Wilde"; Yusuf Şerif "Avrupa Edebiyatı ve Biz", "Volter-i Duzah-makarır".

Yusuf Şerif'in "Volter-i Duzah-makarır" isimli yazısı üslubu dolayısıyla Ahmet Mithad'vari bulunmuş bu yüzden *Meslek* gazetesi tarafından tenkit edilmiş ve *Meslek* gazetesi³ ile *Milli Mecmua*'da⁴ karşılıklı münakaşalara yol açmıştır.

3 "Kitap, Mecmua, Risale: Milli Mecmua", *Meslek*, 23 Kânunuevvel 1340, sy. 2, s. 13.

4 Yusuf Şerif, "*Meslek*'e Cevap", *Milli Mecmua*, 1 Kanunusani 1340, c. III, sy. 28, s. 449-450; "*Milli Mecmua*'nın İki Haftası: Meslek", sy. 28, s. 460.

Batı Edebiyatı Tarihi Profesörü Yusuf Şerif'in yukarıda bahsedilen "Avrupa Edebiyatı ve Biz"⁵ başlıklı yazısı edebiyat tarihimiz açısından önemlidir. Yusuf Şerif yazısında bir asırdan beri Avrupa'nın edebî eserlerini okuyup anlayabildiğimiz hâlde bu süre zarfında gerçek anlamda bir şaheser vücuda getirilememe sebeplerini maddeler hâlinde sıralar:

- a. Avrupa edebiyatıyla temas ettiğimiz zaman üdebası ilhamını hakiki hayattan almayan birçok devrin ediplerinde olduğu gibi ruhî ve fikrî hayatımızda ikilik vardı. Arap ve bilhassa İran edebiyatının esiri olan muharrirlerimiz yazarlarken şahsiyetlerinden sıyrılarak bir Arap veya bir Acem gibi düşünmeye, hissetmeye gayret ederlerdi. Arap ve İran asarının kendilerinde doğurduğu suni ve kitabî zihniyetle hissetmeye ve düşünmeye alışkın olan muharrirlerimiz, Avrupa edebiyatını da ruhlarının suni kitabî kısmıyla tetkik ve taklit ettiler. Hâlbuki Batı edebiyatının Romantizm devrinden beri başlıca özelliği bütün ilhamını gerçek hayattan almak istemesidir. Bizim ediplerimiz ise ancak bu devrin edebiyatını tanıyabilmişlerdi. Bu edebiyat yerine bir dereceye kadar kitabî bir mahiyette olan klâsik Fransız edebiyatını tetkik etselerdi belki daha fazla muvaffak olurlardı. Muasır Batı edebî eserlerinden edilecek yegâne istifade, batılı ediplerin ilhamlarını millî hayattan ve şahsî hissiyattan ne şekilde aldıklarını öğrenmekten ibarettir. Biz böyle yapmadık, onların his ve düşünce tarzlarını almak istedik ve bu yüzden sönük, kopyacı vaziyetinden kurtulamadık. Avrupa edebiyatını bu suretle taklit etmenin en kötü taklit olacağını idrak etmedik. "Kelimelerle oynamaktan korkmasaydım derdim ki taklide müsait olmayan bir edebiyatı en mükemmel bir surette taklit etmek onu katıyen taklit etmemekle mümkün olur."⁶
- b. Muvaffakiyetsizliğimizin sırrını bu noktada aramak doğru değildir. Avrupa mütefekkirlerinin Yunan edebiyatını kısmen anlamak için bir asır, tamamen kavrayabilmek için üç asır kadar bir acemilik devresi geçirdikleri düşünülecek olursa kendimizi bu konuda mazur görmemiz icap eder. En basit fikirleri keşfetmek zamana bağlıdır. Edebiyatımızın da sinn-i rüşde ulaşınca kadar okuduğu parlak cümleleri cılız yazıları arasına sıkıştırmak isteyen bir acemi konumunda kalmaz zarurî idi.
- c. Ne denirse densin Doğu ile Batı arasında bin dört yüz senenin açtığı bir uçurum vardır. Bir doğuluyla bir batılı kolay kolay anlaşamıyor. Anlaştıklarını zannettiklerinde bile bu anlaşma kelimelerde kalıyor. Her birisi kelimelerin arkasında başka başka mefhumlar görüyor. İslâmiyet'le Hıristiyanlığın iki âlem arasına koyduğu telâkki ayrılığını ortadan kaldırmak, birbirine yabancı iki duygu ve düşünce tarzını uzlaştırmak, muazzam fakat zor bir iştir.
- d. İstibdat senelerinin ruhumuzda meydana getirdiği samimiyetsizlik. İstibdat ortadan kalkalı on beş sene oldu. Bu meselenin edebiyatla ne münasebeti olabilir itirazına cevap verelim.
1. İstibdat hepimizi yalnız başka türlü düşünmeye, başka türlü ifade etmeye aynı zamanda yavaş yavaş düşünmeye veya hariçteki manileri dikkate alarak birtakım kayıtlar altında düşünmeye sevk etmiştir.

5 Yusuf Şerif, "Avrupa Edebiyatı ve Biz", *Millî Mecmua*, 10 Nisan 1340, c. I, sy. 12, s. 180-182.

6 Yusuf Şerif, a.g.y.

2. İstibdat 15 seneden beri kalktı fakat onun bize verdiği fikrî alışkanlık tamamıyla yok olmadı. Alfred de Musset bir piyesinde böyle bir durumu çok güzel tasvir ve tahlil etmiştir: Lorenzo adında yüksek ruhlu, hürriyet aşığı bir asilzade memleketini Floransa dükünün istibdadından kurtarmak istiyor, eline bir fırsat geçirmek ve emniyetini kazanmak için dükün müdahini oluyor. Mevki ve mizacına aykırı birtakım işler yapıyor. Sonuçta bu kötü alışkanlık kendisinde ikinci bir tabiat oluşturuyor. Hiç lüzumu yokken alışkanlık yüzünden elinde olmadan alçak ruhlu bir insan gibi düşünüyor ve başkalarını aldatmaya çalışıyor. İşte biz de aşağı yukarı Lorenzo'nun durumundayız.
3. Bu meselenin edebiyatla olan alakası açıktır. Edebiyat fikirlerin, hislerin, temayüllerin bediî bir şekilde ifadesinden başka bir şey değildir. Onlar saf ve samimi olmazsa orijinal, verimli bir edebiyatın meydana gelmesi mümkün değildir.
- e. Dilimiz yeni fikirleri ve hisleri ifade edebilecek şekilde inkişaf etmemiştir. Bu inkişafın hâsıl olması için yapılacak en iyi tedbir Batı'nın şaheserlerini dilimize nakletmektir. Hâlbuki bir asırdan beri yaptığımız bu değildir. Tercüme ettiğimiz eserlerin büyük bir kısmı süflî edebiyata ait birtakım romanlardır. Bununla birlikte son senelerde bu konuda daha iyi çalışılmış olduğunu söylemeliyiz.
- f. Dinî hissiyata edebiyatta yer vermedik. Dinsiz görünürüm korkusuyla hiç kimse bu noktalara değinmemiştir. Din ayrı, edebiyat ayrı kuralı uzun zaman hüküm sürmüştür. Bir asırdan beri yazılmış olan münacat ve kasideleri gözden geçirirsek konu ve ruh itibarıyla hemen hemen birbirinin aynıdır. Bilindiği gibi romantikler dinî hissiyate edebiyata dahil etmek sayesinde edebiyatta yeni ve velut bir çığır açmışlardır.

Edebî neviler içinde tiyatro birkaç yazıya konu olmuştur. Vedat Örfi "Tiyatro'da Lisan" makalesiyle tiyatro dilinin roman diline benzemediğini, onun okunmak için değil münhasıran söylemek ve söyleşmek için yazıldığını belirtir.⁷ Aynı yazar "Tiyatro ve Zabıta" adlı yazısında tuluat kumpanyalarının birinde geçen bir hadiseden bahsederek bu kumpanyaların ahlâka mugayir olduğunu, bunlara rağbet edilmeyip Darülbedayi gibi ciddi müesseselere gidilmesini tavsiye eder.⁸ Ayrıca Vedat Örfi'nin "Sahne Musikisi", "Vodvil Hakkında" adlı yazıları da mevcuttur. Derginin yayımlanan tek tiyatro eseri Yahya Saim'in tercüme ettiği ve dergide "Yunan Edebiyatının En Büyük Halesi" olarak nitelendirilen Sophokles'in "Kral Oidipus" unvanlı trajedisidir.

Edebiyatın hikâye sahasında boy gösteren yazarlar arasında en çok eser veren Halide Nusret (Zorlutuna)'tır. "Yemin", "Mektebin Çocuğu", "Dumanlar", "Eski Bir Aşkın Hikâyesi", "Hintlinin Aşkı", "Zeliha'nın Derdi", "Yüzük Duası" gibi hikâyeleri ile adından söz ettiren Halide Nusret'ten sonra Cumhuriyet devrinin diğer bir kadın yazarı olan Safiye Erol, "Dilara" takma ismiyle "Metruk Yalıda Garip Bir Gece", "Laz Sıtkı'nın Florya Hovardalığı" adlı hikâyeleri yayımlamış, yine bir başka takma ad olan "Safiye Sami" müstearıyla da Maupassant'ın "Bir Zamanlar" adlı hikâyesini tercüme etmiştir.

Derginin öne çıkan diğer hikâye yazarları ve hikâyelerinin isimleri ise şöyledir: Peyami Safa "Rüya", Safvet Örfi "Mektepli Kerem", "Aşıklar Mezarı", "Avdet Gecesi", Sela-

7 Vedat Örfi, "Tiyatrodan Lisan", *Milli Mecmua*, 15 Kânunuevvel 1340, c. III, sy. 27, s. 441-442.

8 Vedat Örfi, "Tiyatro ve Zabıta", *Milli Mecmua*, 15 Teşrinisani 1340, c. III, sy. 25, s. 404-406.

mi İzzet (Sedes) “Bir Yaz Gecesi”, “Nezakat”, Selahattin Enis (Atabeyoğlu) “Sokak Köpeği”, Behiç Enver “Böcek Yuvası”, “Hızır Baba”, Ali Ragıp “Bomba”, Mithat Ömer “Düşman Aşiretler Arasında”, Mekki Sait “Harap Olan Belde”.

Bunlardan başka Y. Ziya, Enrico Sienkiewicz'den “Rüya”; Sabri, Hans Berenrak'tan “Bir Yaz Rüyası”, Otto Nelken'den “Başka Geceler Gibi Bir Gece”, Paul Richter'den “Firtına”; Ziyaettin Cemil, Guy de Maupassant'tan “Uzlet”, Enver Şazi Musset'den “İki Kardeş”, Mehmet Şükrü, Tolstoy'dan “Çömlek” ve Maksim Gorki'den “Çocuk Sefaleti” hikâyelerini tercüme etmişlerdir.

Halk hikâyesinin çok az yer aldığı dergide Ahmet Baha'nın tespit ettiği “Oğuz Destanı”ndan Bey Böyreğ Menkıbe ve Destanı” dikkati çekmektedir.

Dergide yer alan romanların hepsi tercümedir ve tefrika hâlinde yayımlanmıştır. Bu cümleden olarak Behiç Enver, Anatole France'tan “Dostumun Kitabı” ve “Enstitü Azasından Sylvester Bonnard'ın Cinayeti”ni; Enver Şazi ise Oscar Wilde'dan “De Profundis”i tercüme etmişlerdir.

Tercüme faaliyetlerinin sıkça görüldüğü dergide çoğu kez karşımıza “Tagore'dan Neşideler” çıkmaktadır. Bunun dışında “Bir Macar Gencinin İstanbul İntibaları”, Çin ve Japon edebiyatından yapılan “Çin Efsanesi”, “Şayan-ı Takdir Bir Valide” de tercüme ürünleri arasında yer alır.

Tercümesi yapılırken en çok tercih edilen yazarlar: Maupassant, Alfred de Musset, Shakespeare, Oscar Wilde, Lamartine, Gorki, Tolstoy, Byron, Ronsard, Gabriele d'Annunzio'dur.

Millî Mecmua, masal ve halk masalı gibi konularla bu sahadaki tercümelere çok az yer vermiştir. Bunlara Behiç Enver'in derlediği Halk Masalı “Hızır Baba” ile Y. Kenan'ın tercüme ettiği Italia Ugolini'nin “Sihirli İğne” örnek verilebilir.

Gezi yazısı ve hatıralara derginin pek çok sayısında rastlanmaktadır. Mehmet Mesih'in “Ankara Yollarında ve Ankara'da”, “İstanbul'dan Burhaniye ve Ayvalık'a”, Halide Nusret'in “Bursa Hatıralarım: Yeşil Türbe ve Camii”, Nuriye Mesih'in “Seyahat Hatıralarım”, Hüseyin Namık'ın (Orkun) “Budapeşte Hatıraları: Macar Keşşafılar Arasında”, Ali Haydar'ın (Taner) “Hatıralar”, Abdülfeyyaz Tevfik'in (Yergök) “Süleyman Nazif'e Dair Bazı Hatıralarım” bu kategorideki dikkati çeken yazılardır.

Edebiyat mahsullerinden biri olan şiir, derginin yayım hayatı boyunca en popüler olanıdır ve sayfaları arasında en çok yer verilenidir. “Müstaid Zekâlar” ve “Heveskârlar” sütunlarını hariçte tutarsak dergide 145 sayı boyunca yaklaşık 500 şiir yayımlanmıştır.. Abdülhak Hamit (Tarhan), Ahmet Hamdi (Tanpınar), Ömer Bedrettin (Uşaklı), Faruk Nafiz (Çamlıbel), Ahmet Muhip (Dıranas), Ahmet Kutsi (Tecer), Celal Sahir (Erozan), Necip Fazıl (Kısakürek), Ali Mümtaz (Arolat), Ebubekir Hazım (Tepeyran), Rıfka Melûl (Meriç), Halide Nusret (Zorlutuna), Necmettin Halil (Onan), Sabih İzzet, Mehmet Mesih, Arif Dündar, Mekki Sait, İsmail Nami, Süleyman Sıddık, İbrahim Seyfi, Emin Recep, Tokadizade Şekip, Orhan Rıza, Şevket Hıfzı, Reşit Süreyya ve Ali Hadi, dergide şiirleri yayımlanan başlıca şairlerdir.

Bu şairlerden Türk şiirinin usta isimleri olarak edebiyat tarihlerine geçecek olanlardan Ahmet Hamdi, Ahmet Kutsi, Necip Fazıl, Ali Mümtaz gibi şairlerin şiirleri dönemin *Dergâh*, *Yeni Mecmua* gibi diğer dergilerinde de yer alırken Ahmet Haşim'in uyandırdığı zevkle şiiri hayatının meselesi hâline getiren Ahmet Muhip'in, memleket

edebiyatının yeni edebiyatımız olduğuna ve bir gün dünya edebiyatı içinde yer alacağına inanan⁹ Ömer Bedrettin'in ilk şiirleri *Milli Mecmua*'da yayımlanmıştır. Ömer Bedrettin'in "Bir Kadına" adlı ilk şiiri "Ankara Lisesinden Muhip Atalay" imzasıyla derginin heveskârlar sütununda neşredilmiştir.

Derginin 56. sayısına tekabül eden 1 Mart 1926 tarihli nüshasında Ali Mümtaz'ın "Kalbim Gibi Her Mısralar" başlıklı şiirlerinin yayımlanmasının ardından bir sonraki nüshada Abdülhak Hamid'in bir tebrik yazısı neşredilir. Hamit yazısında, Ali Mümtaz'ın şiirinin benzeri görülmeyen, tabii ve hakikaten bedii bir şiir olduğunu, her biri bir levha-yı ahenktar olan bu şiirleri okuduğunda "İşte benim senelerden beri özlediğim tarz-ı efkâr." diye haykırdığını ifade eder.¹⁰

Dergide sayıları fazla olmayan mensur şiirler de bulunmaktadır. Orhan Rıza'nın (Aktunç) "Nasip" şiiri bu türe bir örnektir.

Karacaoğlan, Kerem, Âşık Halil, Kazak Abdal, Kasım Han gibi halk edebiyatı şiiri türleri "Halk Edebiyatından Numuneler" adıyla neşrolunurken, yine halk edebiyatı mahsullerinden olan manilere de yer verilmiştir. Bunlardan başka Ahmet Baha'nın toplayarak bir araya getirdiği "Safranbolu Manileri" derginin birkaç sayısında yayımlanmıştır. Ayrıca mani ve destanlar hakkında geniş tetkikatta bulunan Ahmet Rasim'in yazılarına da rastlanmaktadır.

Şeyh Hüseyin Saadetin'in mutasavvıfane gazelleri, Hasan Âli ve Tokadizade Şekip'in "Erenler Lisanından" şiirleri tekke şiiri örneklerindedir.

Milli Mecmua Türk edebiyatının üç öncü şairi Nedim, Ziya Gökalp ve Abdülhak Hamid için özel nüshalar tertip etmiştir.

Nedim adına düzenlenen Nedim Nüshası'nda¹¹ Nedim'in gazel ve şarkılarının yanında şiirleri yayımlanan şairler ve şiirleri ise; Üsküdarlı Talat "Nedim İçin Bir Temenni", Halil Nihat "Nedim ile", Florinalı Nazım "Ruh-ı Nedim'e", Hasan Âli "Nedim'i Tahmis", Hamami Zade İhsan "Nedim'den Tahmis", Mehmet Mesih "Tahmis-i Gazel-i Nedim", Arif Dündar "Tahmis"tir.

İzzet Molla, Ziya Paşa ve Süleyman Nazif'in Nedim'in gazeline yazdıkları nazireleriyle Tevfik Fikret'in "Nedim" adlı şiiri de bu nüshada yayımlanmıştır. Abdülhak Hamid, *Milli Mecmua*'ya yazdığı mektupla "Nedim Nüshası"na iştirak eder ve Nedim'in iki yüz sene önce bugünkü İstanbul Türkçesiyle terennüm ettiğini, Nedim'in bizim Hafız Şirazi'miz, Alfred de Musset'imiz olduğunu söyler.

Ziya Gökalp nüshasında¹² Ziya Gökalp'e yazılan tek şiir Mehmet Mesih'in "Ebediyete Doğru" adlı şiiridir. Ancak Ziya Gökalp ve mefkuresi çeşitli muharrirler tarafından gündeme getirilmiştir. Hasan Âli'nin "Mağfur Gökalp'ın En Büyük Hizmetleri", Darülfünun Emini İsmail Hakkı Beyin Ziya Gökalp'ın kabri başında hitabesini iradı, Abdullah Cevdet'in "Ziya", M. Şemseddin'in "Ziya Gökalp Merhum", Mehmet Emin'in "Ziya

9 İnci Enginün, "Ömer Bedrettin", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 2. baskı, İstanbul: Derghâh Yayınları, 1991, s. 211.

10 Abdülhak Hamid, "Şair-i Azam Bir Genç Şairi Tebrik ve İstikbali Tebşir Ediyor", *Milli Mecmua*, 15 Mart 1926, c. V, sy. 57, s. 932.

11 "Nedim Nüshası", *Milli Mecmua*, 14 Teşrinievvel 1340, c. II, sy. 23, s. 357-374.

12 "Ziya Gökalp Nüshası", *Milli Mecmua*, 5 Teşrinisani 1340, c. II, sy. 24, s. 375-396.

Gökalp ve İlim”, Mehmet İzzet’in “Ziya Gökalp’ı Tebcil İçin”, Mustafa Şekip’in “Ziya Beydeki Prensip ve Mefkure Sadakati”, Necmettin Sadık’ın “Ziya Beyin Felsefî Hayatı”, Necip Asım’ın “Ziya Gökalp” adlı yazıları bu nüshanın öne çıkanlarıdır.

Abdülhak Hamid için neşredilen “Hamid Nüshası”nda¹³ şairin “Arziler”den şiiri neşredilir. Ayrıca Hasan Âli’nin “Hamid’e Mektup”, “Abdülhak Hamid: Hamid’i Nasıl Anlamalı?”, “Hamid’in Şahsiyeti”, Ali Canip’in “Abdülhak Hamid” yazılarıyla Mehmet Mesih’in “Hamid”, Tevfik Fikret’in “Hamid” adlı şiirleri bu nüshada yayımlanmışlardır.

Dergide, “Müstaid Zekâlar” sütunuyla iki ay süreli bir yarışma düzenleneceği ve kazanana derginin altı aylık aboneliğinin hediye edileceği ikinci sayıda ilân edilir. Fakat bu süre istek üzerine uzatılır ve Afif Hikmet “Akasya Şarkısı” adlı şiiriyle yarışmanın birincisi olur.

Çeşitli eser ve şahıslara yapılan tenkitler ve tenkidin kendisi de *Millî Mecmua*’nın sayfalarında yer alır. Safvet Örfi’nin “Romancılık ve Tenkit”, Mehmet Halit’in “Kari Huzurunda Münekkit”, Yahya Saim’in “Ezersiz Münekkitler ve Alarivayetin Muharrirler” yazıları tenkitin mahiyeti hakkında kaleme alınmışlardır. Eserleri dolayısıyla tenkidin süzgecinden geçirilen muharrirler ve eserlerinden bazıları ise şöyledir: Mehmet Halit, Ömer Seyfettin’in eserlerini ve Faruk Nafiz’in “Çoban Çeşmesi” adlı şiirini; Reşit Süreyya, Enis Behiç’in “Miras”; Mustafa Şekip, Müfide Ferit (Tek)’in “Pervaneler”; Sabih İzzet, Reşat Nuri’nin “Acımak” adlı eserlerini tenkit etmişlerdir.

Bu tenkitlerin içinde döneminde en çok ses getireni Müfide Ferit’in romanı “Pervaneler”dir. Müfide Ferit’in Tanzimat fermanı ile birlikte Osmanlı’nın yaşadığı kültür buhranı, sayıları gittikçe çoğalan ve misyonerlik amacıyla açılan ecnebî okullarının Cumhuriyet döneminde millî kimlik ve millî kültür bakımından tehlikeli olacağı tezi ni savunduğu romanını Mustafa Şekip şu cümlelerle ele almaktadır: “Romanlarla ünsiyetim çoktan beri azalmış olduğu hâlde Müfide Ferit Hanımefendinin *Pervaneler*’ini edebiyata susamış bir hırs ile okudum. Bu küçük ve mütevazı eser; milletten gelmek, millette yaşamak ve millette fena bulmak aşkının ruhiyat ve felsefesini gıpta edilecek bir muvaffakiyetle telkin ediyor.”¹⁴

Millî Mecmua’da edebiyat üzerine makale, deneme, fıkra türünde çeşitli yazılar yayımlanmıştır. Yahya Saim’in “Çamlar Altında Bir Musahabe”, “Yahya Kemal Beyin Şiirleri ve Eserleri”; Hasan Âli’nin “Samipaşazade ve Millî Edebiyat”, “Edebiyatımıza Realizm Tavsiyesi”, “Sesin Şiiri”; Rifat Necdet’in “Burada Edebiyat-ı Cedide Medfundur”, Ahmet Refik’in “Nedim’in Gayr-ı Matbu Bir Kitabesi” bu yazıların öne çıkanlarıdır.

Yahya Saim’in “Çamlar Altında Bir Musahabe: Yahya Kemal Beyin Şiirleri ve Eserleri”¹⁵ yazısında edebiyatı ve Darülfünun’u bırakarak siyasete atılan Yahya Kemal’in üslûp ve ifadede Yakup Kadri’nin babası olduğundan, Halit Fahri, Faruk Nafiz ve Yusuf Ziya’nın ilk eserlerinde üstadın tesiri altında bulduklarından, Yahya Kemal’in ilk şiirlerinden, düşünce tarzından, muvaffakiyetinden ve fiziksel özelliklerinden bahsedilir.

13 “Hamid Nüshası”, *Millî Mecmua*, 1 Mart 1341, c. III, sy. 32, s. 509-532.

14 Mustafa Şekip, “Pervaneler”, *Millî Mecmua*, 1 Mayıs 1341, c. III, sy. 36, s. 588-590.

15 Yahya Saim, “Çamlar Altında Bir Musahabe: Yahya Kemal Beyin Şiirleri ve Eserleri”, 15 Teşrinisani 1339, c. I, sy. 2, s. 17-20.

Rifat Necdet'in "Burada Edebiyat-ı Cedide Medfundur" başlıklı yazısında ise Mehmet Rauf'un bir makalesinde "Evet hiç korkmayınız, söyleyiniz, hiç mübalağasız ilân edebilirsiniz, Türk edebiyatı ölmüştür. Elhamdülillah onu gömdük ve kurtulduk!" demesi üzerine Rifat Necdet "Evet Rauf Bey, haykırarak deyiniz ki ben bir medfen önünde bulunuyorum ve burada Edebiyat-ı Cedide medfundur. Türk edebiyatı ölmemiştir, Türk edebiyatı yaşıyor! Türk edebiyatı Servet-i Fünun edebiyatı demek değildir! Çökmüş, kendi içine gömülmüş üç dilli bir cemiyetin ifadesi olan bir edebiyat -içinde çok kıymetlileri bulunduğu inkâr edemeyeceğimiz- birtakım miras bırakarak öldü. Asrımızın edebiyatı diye bugünkü edebî zevk ve telâkkilerimizden uzak, maşeri hayatımıza hitap edemeyen, millî benliğimizi terennüm eyleyemeyen bir edebiyatın ölümü pek tabii bir hadise idi. Fakat bu ölüme ulu orta Türk edebiyatının ölümü demek hataya yine hata ile muamele etmektir"¹⁶ diye cevap verir. Aynı makalenin devamında Mehmet Rauf'un, yeni nesli edebiyattan habersiz ve bedîi heyecanlardan gafil olarak nitelemesinin ardından Rifat Necdet konu, dil ve üslûplarında takip ettikleri yol yüzünden Türk edebiyatından saymadığı *Servet-i Fünun*'u ve bu nesilden olan Mehmet Rauf'u ağır bir şekilde suçlar.

Muharrirlerin dil ve alfabe konusundaki düşünceleri çeşitli vesilelerle mecmuanın sayfalarına taşınır. Dil hakkında Halil Nimetullah'ın "İnkılâbın Felsefesi: Lisan Müessesesi", "İlim Lisanında Birlik", "Müşahedeye Doğru: Dil Heyeti", "Türk Yazısı"; Mahmut Afif'in "Dilimizi Nasıl Türkçeleştireceğiz?"; Hüseyin Namık'ın "Türkçenin Etimolojisine Dair"; Hamid Zübeyr'in (Koşay) "Ural-Altay Lisanlarının Karabeti Zımında Yeni Tecrübeler"; Y. Ziya'nın "Dil Tetkikinin Verdiği Heyecan"; Hakkı Baha'nın "Ruhiyatta İstulâh Meselesi" isimli yazılar yayımlanırken harf inkılâbının meydana getireceği olumsuz sonuçlara "Harf Meselesi" yazısıyla değinen M. Fuat Köprülü'den başka Mustafa Şekip "Elifba İnkılâbı", Ali Haydar "Arap ve Latin Harfleri" vb. yazılarıyla yapılabilecek harf inkılâbını desteklemişlerdir.

Dergide dil ve harf konularının dışında milliyetçilik, münevverlik, ahlâk, cumhuriyet inkılâbı, matbuat, eğitim, kadın, müzeler ve müzecilik, içtimaî hayat, teknik vb. konularda sosyal muhtevalı yazılar yazılmıştır. Bu konularda yazan muharrirlerden dikkati çekenler şunlardır: Ertuğrul Muhlis, "Millî Hayata Dair", "Asrileşmek ve Millîleşmek"; Halil Nimetullah, "Milliyet ve İnsaniyet"; Hamid Zübeyr, "Türk Cumhuriyet Arması ve Darp Olunacak Sikkelerdeki Millî Alametler"; İsmail Hakkı, "Benim Anladığım Türkçülük"; Mustafa Şekip, "Milliyet Mefkuresi Şaka mıdır?", "Milliyetçilik Mefhumunun Tahlili"; Mehmet Safvet, "Milliyetçilik Nedir"; Mustafa Şekip, "Münevverlik Mefhumu", "Tam Manasıyla Münevver", "Münevverlerden Birinci Derecede Beklenen İş"; Yahya Saim, "Asil ve Topal Zekaya Dair"; Abdüllatif Nevzad, "Ahlâkı Nasıl Korumalı?"; Hasan Âli, "Oruç ve Ahlâki Mahiyeti"; Necmettin Sadık, "Fikir ve Fazilet"; Halil Nimetullah, "İnkılâbın Felsefesi", "Türk İnkılâbının Şümülü", "Türkiye Cumhuriyeti", "Cumhuriyetçilik Mezhebi", Mehmet Emin, "Büyük İnkılâp"; İsmail Hakkı, "Cumhuriyetin Adam Numunesi"; Mehmet Mesih, "Matbuattan Beklenenler", "Yeni Matbuat Kanunu"; Halil Nimetullah "Matbuat Vazifeleri"; Mehmet Emin, "Mekteplerden Mef-

16 Rifat Necdet, "Burada Edebiyat-ı Cedide Medfundur", 1 Eylül 1341, c. IV, sy. 44, s. 720-722.

kureli Gençler Nasıl Yetiştir?”, “Edebiyat Fakültesi Tarihi Hakkında”; Mehmet Mesih, “Darülfünun’dan Beklenen”; Mustafa Şekip, “Müşterek Tahsil”; Reşad Şemseddin, “Maarifte Şuur”, “Fransız Kız Lise ve Kolejleri”; Bedia Sami, “Yakutlarda Kadınlık”; Safiye Sami, “Kadınlara Dair”; A. Galip, “Babil’de Kadın Hayatına Ait Sahneler”; Y. Ziya, “Halk Bilgisi Sahasında Muallim Hanımlardan Beklenen Hizmetler”; Şehabeddin, “Münih’te Nationale Museum”, “Münih’te Deutch Museum”, “Münih’te Arma Museum”; M. M., “Memleketimizde Sinemacılık”; Hamit Zübeyr, “Halk Terbiyesi Hizmetinde Radyo”; Halil Nimetullah, “Selâmımız”; Kemal Said “Süs ve Moda”; Necdet İbrahim, “İçtimai Hatalarımız: Bizde Dans”; Nezihe Muhittin (Tepedelenlioğlu), “Ninelerimiz Nasıl Yaşadı? Bizde Dişili Erkekli İlk Sosyeterler”; Mehmet Halit, “Spor Derdi”; Mustafa Şekip, “Sporcularımızla Hasbıhal”; Safiye Sami, “Yoga”; Mehmet Mesih, “Tasarıf Haf-tası”, “Darüleytanlar Sergisi”, “İntiharlar ve Sebepleri”; Reşit Süreyya, “İzotoplar ve Kaideleri”; Tefik, “Balon ve Tayyareler”.

İlmî, ruhî, felsefî yazılar olarak derginin sayfalarını dolduran makale ve denemelerde psikoloji, sosyoloji, felsefe, tarih, iktisat, lisaniyat, folklor ele alınmış ayrıca İstanbul üzerine çeşitli konular işlenmiştir. Yine bu mevzularda dikkati çeken yazarlar ve yazılarından bazıları şunlardır: Naci Fikret, “Bedbinliğin Psikolojisi”, “Gösterişin Psikolojisi”, “İstihzanın Psikolojisi”; Halil Nimetullah, “Fert ve Cemiyet”, “Tabiat ve Cemiyet”, “Maddî Şeniyet ve İçtimai Şeniyet”; Naci Fikret, “Din ve Cinsiyet”, Bekir Sıdkı (Kunt), “Teknik Apolojisi”; Hasan Âli, “Bergson ve Kudret-i Ruhıyyeye Dair Birkaç Konferans”, “İntikad ve Mülâhazalar”, “Fikirde İnkılâp; Cemil Sena, “Maba’de’t-Tabia”, “Hayat ve Madde İkiliği”; Mustafa Şekip, “Kant ve Felsefesi”, Naci Fikret (Baştak), “Kudretiyat Felsefesi”, “Finalizm ve Enerjetizm”, “Enerjetizme Nazaran Ruhıyat”, Namdar Rahmi (Karatay), “Kudretiyata Müstenid İlim”; “Finalizme Karşı Kudretiyat”, “Kudretiyat Sistemi ve Hayatın Tarz-ı Telakkisi”; Peyami Safa, “Mustafa Şekip Bey ve Bergson Felsefesi”, M. Fuad Köprülü, “Türk Tarihi Nereden Başlar”; Hüseyin Namık, “İslâm’da Tarih ve Müverrihler”, “Çin Lisani ve Türk Tarihi Tedkikatı”; Kemalettin Şükrü, “Osmanlı Tarihinde Sadrazamlar”; Mehmet Halit, “İslâm’da Tarih”; Ahmet Refik (Altınay) “Kızlarağası Süleyman Ağa”; Hüseyin Namık, “Eski Bir Türk Efsanesi”, “Tevarih-i Âl-i Osmanlar Hakkında”, “Tarih-i Şikloş”; Feridun Nafiz, “Selçukiler Devrinde Konya Darüşşifası”; Hamid Zübeyr, “Kable’l-İslâm Türklerde İsim Vermek Âdetleri”; Kemal Sait, “Türkiye’de Bankacılık”, “Süs ve Modanın İktisadî Nokta-ı Nazardan Tetkiki”; Enver Şazi, “İktisat Sahasında Ferdi ve Ma’şerî Zihniyet”; Hamid Zübeyr, “Macaristan’daki Türkoloji Tetkikatına Tarihi Bir Atf-ı Nazar”; Bedia Sami, “Kadın Kelimesi Hakkında”; Hikmet Turhan, “İsparta’da Kadınlar Yazın Nasıl Eğlenirler?”; Talat Mümtaz, “Anadolu Raksları”, Mahmut Ragıp, “Türk Raksları”; Mehmet Mesih, “Eski ve Yeni Ramazanlar”; Ali Rıza, “13. Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı”, A. Baha, “İstanbul Semtlerinin Hususiyetleri”, Ragıp Hulusi, “Bir Macar Gencinin İstanbul İntibaları”.

Millî Mecmua’da iki anket düzenlenmiştir. Bunlardan birincisi “Türk İnkılâbı Karşısında Müslümanlık” adını taşımaktadır ve muhataba yöneltilcek sorular dergide neşredilmiştir.¹⁷

¹⁷ “Anketimiz”, *Millî Mecmua*, 1 Mayıs 1928, c. X, sy. 109, s. 1762.

Türk İnkılâbı Karşısında Müslümanlık

1. Din içtimalî hayatta lazım mıdır, değil midir? Asrımızın ilmî, ahlâkî, bedîî inkişaflarına rağmen dinî hayat zarurî midir, değil midir?
2. İslâm dininin tekâmül ve inkişaf kabiliyeti var mıdır, yok mudur?
3. Varsa o inkılâbı yapacak kimlerdir?
4. Hıristiyanlık karşısında Müslümanlığın ahlâkî hüviyeti nedir?
5. Müslümanlıkta inkılâp esasları ne olabilir?"

Bir sayı sonra bu ankete İsmail Hakkı Beyin verdiği cevaplar yayımlanmıştır.

İkinci anket ise millî mimarimize aittir. Bu ankete de Mimar Şehabeddin, M. Vedat ve Sırrı Beyler iştirak etmişlerdir.

Dergide alanında otorite sayılan şahsiyetlerle çeşitli konularda mülakatlar yapılmıştır. Hamdullah Suphi ile yukarıda da belirttiğimiz gibi Türk Ocaklarının vazifeleri, Abdülhak Hamid ve Lüsyen Hanımla Hamid'in hayatı ve şahsiyeti, İzmir Belediye Başkanı Aziz Beyle İzmir Belediyesi'nin faaliyetleri, Hüseyin Rahmi'yle memleketimizde romancılığın başlaması ve geçirdiği safhalar, Kemal Film Müessesesi Müdürüyle memleketimizde sinemacılık hususunda gerçekleştirilen mülâkatların hepsi gazetesinin sahibi ve mesul müdürü Mehmet Mesih tarafından yapılmıştır.

Yayımlandığı süre zarfında memlekette meydana gelen edebî, kültürel, sosyal ve sanatsal aktiviteleri derhal okuyucusuna bildirmeyi vazife addeden dergide bu faaliyetler bazen Mehmet Mesih tarafından "Millî Mecmua'nın İki Haftası" başlığı altında bazen de duyurulacak haberin adıyla yayımlanmıştır: "Tarih-i Eryan Kongresi", "Sadabat Eğlencesi", "Edebiyat Fakültesi Müsameresi", "Konferans", "Ak ve Kara Günler", "Kadınlık Âleminde", "Bir Türk Sanatkâr", "Piyer Loti Günü", "Gazi Paşa ve Matbuat", "Darü'l-Fünun'da", "Darülfünun ve Konferanslar", "Mecmuamızın Müsameresi", "Türk Ocağında", "Fuat Bey Ankara'da", "Atikiyyat Tetkikatı", "Mektep Müsamereleleri", "Üsküdar Kız Sanayi Sergisinde", "Darülfünun Divanında", "Serbest Resim Atölyesi 3. Resim Sergisi", "Ankara Muallimler Konferansı", "Beynelmilel Talebe Konferansının 4. İçtimal", "Darülfünunumuz Talebesinin Romanya Seyahati", "Alman Sefarethanenin Konseri", "Darülelhan'da", "Türk Tayyare Cemiyeti", "Kız Muallim Mektebinde", "Türk Ressamlar Sergisi Resim Cemiyeti", "Türk Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyetinin Kongresi" vb.

Dergide yazar kadrosu içinde bulunanlar başta olmak üzere yeni eseri neşredilmiş muharrirler ve eserlerinin tanıtımları da yapılmıştır. Mehmet Mesih'in "Filiz", Mustafa Şekip'in "Gülmek Nedir?", "Bergson", Rifat Necdet'in "Ziya ve Sevda", Mehmet Ali Aynî'nin "İntikat ve Mülâhazalar", Rıfık Melûl'ün "İnkıraz", Yahya Saim'in "Mahşerde Sabah", Ali Mümtaz'ın "Bir Gemi Yelken Açtı", Saadettin Nüzhet'in "Karacaoğlan", Peyami Safa'nın "Siyah Beyaz Geceler" ve Avram Galanti'nin "Hammurabi Kanunu" bu eserlere örnek olarak verilebilir.

Bu tanıtımlar genellikle kısa anekdotlarla verilirken Yahya Saim "Kitaplar Arasında: İmzalar" serlevhali üç sayfalık yazısını üç muharriri ve eserlerini tanıtmak için kaleme alır. Bunlardan birincisi Mehmet Faruk'un "Son zamanlarda çok susadığımız bir iksirin

damlalarını bize sunan bir piyaledir” diye övülen şiir kitabıdır.¹⁸ “F. Celaledin hikâyelerinde kariî teshir için her türlü çareye başvurmuş. Kadın ağzı, köylü ağzı, sarhoş ağzı, az okumuş memur ağzı, aşçı ağzı hepsini kullanmış. Bu hususta Hüseyin Rahmi Beye taş çıkarmış.” şeklinde nitelendirilen ikinci eser Fahri Celalettin’in *Talâk-ı Selase* adlı hikâyeye kitabıdır.¹⁹ Yazıda bahsedilen üçüncü muharrir Osman Zeki’dir. Yazarın *Bizde Maarif-i İbtidaiyye, Kuva-yı Milliye, İdarî ve İçtimai Düsturlar* adlı kitapları Yahya Saim tarafından “İşte üç kitap ki memleketi gezmiş, Rum ilini, Anadolu’yu görmüş; sözden, yazıdan ziyade iş taraftarı fedakâr bir genç. Bu sahifelerde yaralarımızı teşrih ediyor; memleketçe takip edilmek lâzım gelen yolu işaret ediyor; kıymetli müşahedeleri, vecizeler, hatıralar, tenkitlerle bize idarî, içtimai hayatımızı yakından tanıtıyor.”²⁰ cümleleriyle yorumlar.

Millî Mecmua, yalnız yeni kitapları değil yeni/yeniden intişar eden veya birkaç sayısı çıkmış *Mihrab, Servet-i Fünun, Türk Yurdu, Ayın Tarihi, Yeni Fikir, Ateş Kızı, İrmak, Güzel Mecmua, Yeni Türkistan* gibi dergilerden de haber verir ve onlara başarı dileklerinde bulunur.

Millî Mecmua’da, sırası geldikçe belirttiğimiz üzere pek çok konuda yazı dizisi yayımlanır. Bu yayımlardan dikkat çekenler: Ali Rıza’nın “XIII. Asr-ı Hicride İstanbul Hayatı”, “Turuk-i Aliyyenin İstanbul’da İntişarı”; Bekir Sıtkı’nın “Teknik Apolojisi”; Şehabeddin’in “Türk Ressamları”, “Türk Nakış Tarihinde Mevleviler”, “Selçuki ve Osmanlı Çinileri İşçiliği”; Cemil Sena’nın “Güzele Dair”, “Sociologie”nin Tarihi”, “Ma’ba’det-Tabia”, “Fransa Kız Lisesi ve Kolejleri”; Naci Fikret’in “Kudretiyat Felsefesi”, “Aşkın Psikolojisi”; Halil Nimetullah’ın “İnkılâbın Felsefesi”; Mahmut Ragıp’ın “Büyük Musikişinaslar”, “Avrupa’da Çeyrek Sesler”; Nurettin İbrahim’in “Anadolu’da Selçuk Sanatı”; Ahmet Süheyl’in “Tarihimizde Lale Merakı”, “Aynalı Kavak Kasrı” ve Rifat Osman’ın “Edirne Abideleri”dir.

Ayrıca derginin 120. sayısından itibaren İstanbul’daki orta tahsil müesseselerinin tarihçelerinin ve o günkü durumlarının neşrine başlanır. M. M. imzasıyla “İstanbul’da Mektepçilik” yazı dizisi içinde ele alınan okullar: Erenköy Kız Lisesi, Galatasaray Lisesi, İstanbul Erkek Lisesi, İstanbul Kız Lisesi, Kabataş Lisesi, Pertevniyal Lisesi, Kadıköy Erkek Lisesi, Kandilli Kız Lisesi, Cumhuriyet Orta Mektebi’dir.

Mecmuanın 110. sayısında tüccarlar tarafından gönderilecek iktisadî yazılar için de bir sayfa açılır.

Mecmuada çeşitli vesilelerle tebrik ve taziye mesajları yayımlanır. Mustafa Kemal Atatürk’ün, İsmet İnönü’nün ve Maarifvekili Vasıf Bey’in, Cumhuriyet Bayramı’nı tebrik eden telgrafları dergide basılmıştır.

Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Bayramı, Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, Regaip Gecesi, Berat Gecesi kutlamalarının yanında çeşitli görevlere gelen tahrir heyetindeki şahıslar da kutlanır: Edirne Darülmuallimatı Edebiyat muallimliğine tayin edi-

18 Yahya Saim, “Kitaplar Arasında: İmzalar”, 27 Kanunuevvel 1339, c. I, sy. 5, s. 65.

19 A.g.y., s. 66.

20 A.g.y., s. 67.

len Halide Nusret, M. Fuat Köprülü'nün Darülfünun Edebiyat Fakültesi Meclis-i Müderrisin Başkanlığına seçilişi ardından Maarif Vekâleti Müsteşarlığı'na tayinini tebrik duyurusundan başka derginin neşri sırasında edebiyat camiasının yitirdiği Ahmet Hikmet ve Süleyman Nazif'in ölümünden duyulan teessürleri aktaran yazılar da neşredilmiştir. Ayrıca bir *bibliophile* olan Ali Emirî'nin ölümünün matbuat âleminde çok sessiz geçtiğinden yakınılr ve hakkında bilgiler aktarılır.

Mecmuada yayımlanan duyurular içinde en ilginç olanı Celal Sahir'e ait olan mektuptur: "Matbu kitaplarımda intişar etmeyen şiirlerimi ve mensureleri neşretmek istiyorum. Mecmualarda, *İfham*, *Tercüman-ı Hakikat* gazetelerinin edebî ilâvelerinde intişar eden bu yazılardan pek çoğunun bende müsveddeleri yoktur. Koleksiyonlarında bu gazete ve mecmualar bulunan aziz karilerimin bu yazıların istinsah edilmiş suretlerini istinsahtan sonra iade olunmak üzere gazete ve mecmua nüshalarını İstanbul Türk Ocağı müdüriyeti vesatetiyle adıma yollamak lütfunda bulunmalarını rica ve şimdiden teşekkür ederim"²¹

Millî Mecmua'da yeni kitapların yanında fotoğrafane, satılık ev, hanımlar için tuvalet salonu, çeşitli hekimler, Osmanlı Bankası, İş Bankası, lokanta ve birahane gibi pek çok müessesenin reklâmı yer almıştır.

Millî Mecmua Maarif Vekâleti tarafından alâkadar öğrenciye tavsiye edilir ve mecmuanın okul kütüphaneleri için alınması uygun görülür.

Dergininin ciltleri altı ayda bir tamamlanarak bir koleksiyon oluşturulmuştur. Her cildin sonunda alfabe sırasına göre konulara ayrılmış bir fihrist tertip edilmiştir.

Mecmuanın basımındaki veya muhtevastındaki aksaklıklar okurlarına bildirilmiştir. Mesul müdürünün İstanbul'da olmaması yüzünden birkaç gün geç basılması, okuyucuların yeni harflerimize alışarak lezzetle okuyabilmeleri için nüshanın fasılayla çıkması veya muharririn rahatsızlığı yüzünden neşredileceği haber verilen yazının yayımlanamaması gibi durumlar örnek olarak zikredilebilir.

Mecmuanın basımında görülen dizgi hataları -ki bugün bile modern makinelerde basılan dergilerde aynı hatalardan söz etmek mümkündür- bazen aynı sayıda, bazen de bir sonraki sayı/sayılarda okuyucuya bilgi verilerek düzeltilmiştir.

Derginin serlevhasında belirtildiği gibi *Millî Mecmua* musavverdir. Dergide tahrir heyetinin toplu resimleri basılmakla birlikte Mehmet Mesih, Necip Fazıl, Celal Sahir, Halide Edip, Ali Rıza, Musa Süreyya, Mustafa Şekip, Mehmet Emin, Arif Dündar, Orhan Rıza, Safvet Örfi gibi dergi yazarlarının da ayrı ayrı fotoğraflarına yer verilmiştir. Mecmuada neşredilen yazılarla ilgili çok çeşitli resimler vardır. Örneğin Şehabeddin'in Türk ressamları yazı dizisinde yer alan ressamların ve eserlerinin, Ali Rıza'nın "XIII. Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı" yazı dizisinde XIII. asr-ı hicrîde İstanbul'da ev kıyafetiyle bir kadının, Mahmut Ragıp'ın "Musikişinaslar" yazı dizisinde ele aldığı Motzart'ın ve doğduğu evin resmi, Ziya Gökalp'ın çocukluk, yetişkinlik çağı ve mezarının resimleri, Sadabad Deresi'nin, İncili Köşk'ün, sağlığında fotoğraf çekirtmeyen Ali Emirî'nin karikatürü vb. neşredilmiştir.

21 "Celal Sahir Beyden Aldığımız Mektuptur", *Millî Mecmua*, 1 Haziran 1928, c. X, sy. 111, s. 1796.

Dergide Tevfik Fikret'in o zamana kadar hiçbir yerde yayımlanmayan, Florinalı Nazım tarafından dergiye hediye edilen bir resmi de vardır. Bunlar ve daha pek çok resim siyah beyazdır. Renkli olanlardan bazıları ise Gazi Mustafa Kemal, İsmet İnönü ve Mareşal Fevzi Çakmak'ın kuşe kâğıda basılan fotoğraflarıdır.

Mecmuanın 126-145. nüshaları daha önce de belirttiğimiz üzere kendi matbaasında yani Millî Mecmua Matbaası'nda basılır. Matbaa aktif hâle gelir gelmez ve dergi kapandıktan sonra da kültür faaliyetlerine devam etmiş ve çeşitli sahalarda kitaplar neşretmiştir.

Türk matbuat âleminde yer edinememiş, kabul görmemiş veya kapanıp bir müddet sonra tekrar yayımlanmış pek çok derginin aksine *Millî Mecmua* 145 nüsha neşrettiği 10 yıllık yayım hayatı boyunca çok çeşitli sanat ve ilim dallarına ait yazılarla alanında yetkin iki yüzden fazla muharrire duygu ve düşüncelerini geniş kitlelere duyurma imkânını sağlamış ve bu yolla Türk milletinin kendi kültürüne bağlı kalarak muasır milletler seviyesine yükselmesi mefkûresine hizmet etmiştir.

Journal of Millî Mecmua

Nuran ÖZLÜK

Abstract

In Turkish press history, it's known that there are also journals which are densed in various fields besides journalism activities in edition life. However, some of these journals were either couldn't get acceptance and make an impression or were closed soon after they were released. Only a few of the published journals could maintain and achieve to reach their readers regularly. One of the journals belonging to the second group is *Millî Mecmua* which forms the subject of our work. In this work, the articles and their contents published according to publication principles of *Millî Mecmua* has been discussed being divided to various subjects and the activities taken part in the journal has been taken in hand in a general outline.

Keywords: Millî Mecmua, Republic Period Journals, Mehmet Mesih (Akyiğit), National Literature, Alphabet Revolution.

Millî Mecmua

Nuran ÖZLÜK

Özet

Türk matbuat tarihinde gazetecilik faaliyetlerinin yanında değişik alanlarda yoğunlaşan dergilerin de yayım hayatında boy gösterdiği bilinmektedir. Ancak bu dergilerin

bir kısmı ya yer edinememiş, kabul görmemiş ya da bir müddet çıktıktan sonra kapanmıştır. Yayımlanan dergilerden çok azı devamlılık gösterebilmiş ve düzenli bir şekilde okuyucusunun karşısına çıkmayı başarabilmiştir. İkinci gruba giren dergilerden biri de çalışmamızın konusunu teşkil eden *Milli Mecmua*'dır. Bu çalışmada *Milli Mecmua*'nın yayım ilkesi içinde yayımlanan yazılar ve içerikleri çeşitli konulara ayrılarak ele alınmış ve mecmuada yer alan faaliyetler genel çerçevede işlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Milli Mecmua, Cumhuriyet Devri Dergileri, Mehmet Mesih (Akyiğit), Millî Edebiyat, Harf Devrimi.

